

Raport asupra situației presei în Republica Moldova în anul 2011

Acest raport inserează o relatare succintă a tuturor evenimentelor semnificative care caracterizează situația presei din Republica Moldova în anul 2011. De asemenea, raportul cuprinde un capitol dedicat situației presei din regiunea transnistreană. Raportul este disponibil în limbile română, engleză și rusă. A fost elaborat de Doina Costin la cererea Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI), cu suportul financiar al CIVIL Rights Defenders, Suedia. Opiniile exprimate în acest raport aparțin CJI și nu angajează responsabilitatea finanțatorilor.

Conținut:

I. Evoluții și tendințe în presa moldovenească în anul 2011

- *Libertatea presei în Republica Moldova conform rapoartelor internaționale*
- *Contextul politic*
- *Mass-media în campaniile electorale*
- *Piața mediatică*

II. Audiovizualul public

- *Consiliul Coordonator al Audiovizualului*
- *IPNA Compania Teleradio-Moldova*
- *IPRA Compania Teleradio-Găgăuzia*

III. Libertatea de exprimare și defăimarea în anul 2011

- *Evoluții legislative*
- *Procese de judecată împotriva presei*
- *Cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor*

IV. Libertatea presei în regiunea transnistreană

V. Concluzii și prognoze pentru anul 2012

„După două decenii de progres, libertatea presei se află în declin în aproape toate părțile lumii și doar 15% din populația pământului locuiește în țări cu presă liberă. În restul lumii guvernele și actorii non-statali controlează opiniile care ajung la populație și reprimă brutal vocile independente care au scopul de a promova responsabilitatea, buna guvernare și dezvoltarea economică.” (Raportul Libertatea Presei în 2011, Freedom House)

I. Evoluții și tendințe în presa moldovenească în anul 2011

Libertatea presei în Republica Moldova conform rapoartelor internaționale

În ciuda regresului libertății mass-mediei în lume, presa din Republica Moldova și-a schimbat statutul din „neliberă” în „parțial liberă”, înregistrând un salt de 25 de poziții în clasamentul libertății presei, publicat de Freedom House în 2011. Acumulând 55 de puncte, față de 65 de puncte obținute în anul 2010, mass-media din Republica Moldova a devansat Ucraina, Rusia și celelalte țări care fac parte din Comunitatea Statelor Independente (CSI). Ultima dată presa din Moldova a atins un punctaj similar în anul 2002. Autorii raportului Freedom House explică această performanță prin faptul că s-au îmbunătățit indicii mediului juridic și politic moldovenesc, datorită adoptării de către coaliția de guvernare, Alianța pentru Integrare Europeană (AIE), a unui set de legi care acordă protecție sporită libertății presei și drepturilor jurnaliștilor, dar și datorită reformării cadrului de reglementare. De asemenea, autorii raportului au apreciat profesionalismul administrației radiodifuzorului public național și apariția unor media audiovizuale private, care au condus la degajarea controlului politic asupra conținutului mass-mediei și la o mai mare diversitate mediatică. Anul 2010, după cum au remarcat autorii raportului Freedom House, a adus un progres semnificativ în domeniul presei în Republica Moldova.

Un alt raport internațional privind libertatea presei în lume, *Indexul Libertății Presei în Lume*, este publicat anual de Reporters sans frontières (RsF). Punctajul din 2010 acordat de RsF Republicii Moldova a fost cel mai bun din toate rapoartele publicate începând cu anul 2002. În 2010, presa din țară a acumulat 19,13 de puncte, fiind plasată pe poziția 75 (cu 39 de poziții mai sus față de 2009). Tendința de ascensiune a mass-mediei din Moldova s-a menținut și în 2011, potrivit raportului RsF. În anul 2011, presa moldovenească a ocupat poziția 53 (cu 22 de poziții mai sus față de 2010), acumulând 16 puncte. Moldova ocupă locul al doilea în rândul țărilor din fosta URSS, cel mai bun punctaj fiind obținut de Lituania. Anul acesta, Republica Moldova a devansat țări ca Bulgaria, Georgia, Grecia, Italia, la capitolul libertatea presei

Deși nu s-au înregistrat cazuri de asasinare a jurnaliștilor, iar securitatea profesioniștilor din domeniul mass-mediei este asigurată suficient, organizațiile internaționale au raportat și în 2011 atacuri asupra presei¹.

Contextul politic

Pe parcursul ultimilor trei ani, Republica Moldova este guvernată de un regim de coaliție format din trei partide politice de dreapta. Din coaliția de guvernare lipsește Partidul Comunist, cel care timp de opt ani s-a aflat la puterea statului. Această schimbare majoră a avut o influență semnificativă asupra relației statului cu societatea civilă. La nivel internațional, creditul de încredere acordat Republicii Moldova și coaliției de guvernare a fost cu mult mai mare. Cu toate că în această perioadă de trei ani coaliția de guvernare nu a reușit să aleagă un președinte de țară, deși s-au făcut mai multe tentative, inclusiv s-a încercat soluționarea problemei prin referendum, încrederea și susținerea comunității internaționale acordate autorităților moldovenești nu a slăbit. Coaliția de guvernare și-a demonstrat în mai multe rânduri „slăbiciunile”. O doză de vulnerabilitate este firească în condițiile unei alianțe policolore, însă aceasta erodează încrederea oamenilor, fiind exploatată de adversarii politici ai coaliției pentru a adânci criza politică din țară. Uneori cele trei partide ale AIE se manifestă ca adversari politici. În discursul său din parlament în legătură cu atacurile la acționariile unor bănci, prim-ministrul Vlad Filat a declarat că „partenerii de guvernare au făcut opoziție” față de prim-ministru, iar conducătorii unor instituții de stat „au dat dovadă de incompetență sau complicitate”. În legătură cu acest caz, cu voturile fracțiunilor Partidului Liberat Democrat din Moldova (PLDM) și ale Partidului Comunist din Moldova (PCRM), a fost demis șeful Serviciului de Informații și Securitate. A fost pusă în discuție și demiterea directorilor Procuraturii Generale și a Comisiei Naționale a Pieței Financiare care trebuia propusă de președintele Parlamentului. Potrivit declarațiilor prim-ministrului, „dacă speakerul parlamentului nu va iniția demiterea, atunci va fi demis președintele legislativului”, acesta fiind liderul Partidului Democrat (PDM), Marian Lupu². La rândul său, Marian Lupu a declarat că nu se va supune recomandării incluse în hotărârea parlamentului. Astfel de cazuri de rivalitate politică, care au fost destul de multe în decursul guvernării AIE, nu fac altceva decât să ofere teren de manevre pentru PCRM.

La 16 decembrie 2011, a avut loc prima tentativă de alegere a președintelui țării de către actualul legislativ. Parlamentul a amânat alegerea șefului statului timp de un an de zile de la investire. AIE a reușit să înainteze un candidat comun după mai multe negocieri și condiționări impuse acestuia. Exercițiul înaintării unui candidat comun al alianței a semnalat iarăși situația încordată din cadrul AIE. În procesul de negocieri a AIE cu grupul fostului comunist Igor Dodon, liderii partidelor politice membre ale coaliției de guvernare s-au acuzat reciproc de „nedorință” de a alege un șef al statului. Mihai Ghimpu, liderul fracțiunii Partidului Liberal (PL), l-a învinuit pe Vlad Filat, prim-ministru și lider al PLDM, „că nu își dorește să fie ales niciun președinte pentru că vrea să fie el președinte”³.

---

¹ South East Europe Media Organisation (SEEMO, www.seemo.org) a semnalat, pe parcursul anului 2011, mai multe cazuri de îngrădire a libertății presei.

² <http://www.e-democracy.md/files/e-journal/e-journal-176-ro.pdf>

³ <http://www.mediafax.ro/externe/acuzatii-dure-la-sedinta-aie-pentru-desemnarea-unui-candidat-comun-la-presedintia-republicii-moldova-8974823/>

În urma scrutinului prezidențial, candidatul la funcția de Președinte al Republicii Moldova, Marian Lupu, a acumulat 58 de voturi ale deputaților, pe când pentru a fi ales în această funcție erau necesare cel puțin 61 de voturi. La procedura de vot au participat 62 de deputați, trei dintre care, foști membri ai PCRM, au anunțat din start că vor vota împotriva, iar un vot a fost declarat nevalabil.

Potrivit normei constituționale, Parlamentul Republicii Moldova trebuia să organizeze alegeri repetate în cel mult 30 de zile de la scrutinul prezidențial din 16 decembrie 2011. Între timp, la 12 ianuarie 2012, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional acest scrutin, pe motiv că deputații au încălcat principiul votului secret atunci când și-au arătat opțiunea de vot la ieșirea din cabină. Curtea Constituțională a fost sesizată de deputatul neafiliat Mihai Godea. La 15 ianuarie, liderii celor trei partide politice din AIE au anunțat că în schimbul unor noi alegeri prezidențiale propun organizarea, în aprilie 2012, a unui referendum constituțional pentru simplificarea procedurii de alegere a șefului statului. O acțiune similară, care a avut loc pe data de 5 septembrie 2010, s-a soldat cu un eșec.

În primăvara anului 2011, în Republica Moldova, au avut loc alegeri generale locale. În urma acestora au fost aleși 898 de primari, 1 120 de consilieri raionali și 10 630 de consilieri sătești/ comunali/ orașenești. Primarul municipiului Chișinău a fost ales în două tururi. În urma celui de-al doilea tur de scrutin, la care au participat Igor Dodon (PCRM) și Dorin Chirtoacă (PL), ultimul a fost reales în funcția de primar general al municipiului Chișinău cu 50,06% din voturi. Prezența la vot în municipiul Chișinău a fost de 59,88%⁴. În Consiliul municipal Chișinău au acces patru partide, PCRM câștigând 26 de mandate din 51. La nivel național, în urma distribuirii mandatelor în consiliile raionale și municipale, PCRM a acumulat mai multe voturi decât AIE în municipiul Bălți și în raioanele Taraclia, Dubăsari, Basarabeasca, Dondușeni, Edineț și Ocnița.

Mass-media în campania electorală

Monitorizarea reflectării campaniei electorale pentru alegerile locale de către mass-media națională a fost efectuată de Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și Asociația Presei Electronice (APEL). Monitorizări specifice a efectuat și Consiliul Coordonator al Audiovizualului, care are această obligație în virtutea atribuției de supraveghere a domeniului audiovizualului.

Potrivit raportului final de monitorizare a mass-mediei în campania electorală pentru alegerile locale generale din 5 iunie 2011, efectuat de CJI⁵, unele mijloace de informare în masă au admis abateri grave de la principiile profesionale și deontologice pe parcursul campaniei electorale. CJI a monitorizat cinci posturi TV și cinci publicații periodice. Potrivit monitorilor, „posturile private Prime, N 4, Jurnal TV și Euro TV au respectat, în mare parte, standardele profesionale și etice în abordarea subiectelor cu caracter electoral, în timp ce postul privat cu acoperire națională NIT a promovat deschis PCRM-ul, servind ca instrument de propagare a ideologiei acestui partid”. Raportul a constatat că marea majoritate a știrilor cu tentă electorală difuzate de NIT au fost părtinitoare și, uneori, denigratoare, reflectând evenimentele doar din perspectiva PCRM-ului.

⁴ <http://www.e-democracy.md/elections/chisinau/2011/>

⁵ <http://www.ijc.md/Publicatii/monitorizare/MM-Final.pdf>

În ceea ce privește presa scrisă, raportul CJI a constatat că nu au fost înregistrate abateri evidente de la standardele profesionale și deontologice în ziarele *Adevărul*, *Jurnal de Chișinău* și *Timpul de dimineață*. În același timp, publicațiile *Moldova suverană* și *Nezavisimaaia Moldova* au făcut partizanat deschis în favoarea candidatului PCRM și în defavoarea concurentului electoral din partea PL. Potrivit raportului CJI, „ambele ziare au avut carențe la capitolul imparțialitate și echilibrul surselor, pluralism de opinie. Limbajul utilizat, în special în materialele de opinie, a fost deseori peiorativ, iar multe articole au fost însoțite de imaginile trucate, care contravin normelor deontologice.”

APEL a monitorizat calitatea știrilor și a dezbaterilor electorale difuzate în timpul campaniei electorale pentru alegerile locale generale de Radio Moldova și Moldova 1. Concluzia generală a APEL în privința comportamentului radiodifuzorului public național în timpul campaniei electorale este că „IPNA Compania Teleradio-Moldova (TRM) a avut o politică editorială coerentă, orientată spre satisfacerea nevoilor informaționale ale publicului cu referire la întregul proces electoral”⁶. APEL a constatat că obiectivele politicii editoriale ale TRM, în cea mai mare parte, au fost realizate.

În conformitate cu prevederile p. 7 al Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 5 iunie 2011 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale (CEC) nr. 32 din 8 aprilie 2011, radiodifuzorii care intenționează să reflecte campania electorală sunt obligați să depună în primele șapte zile după aprobarea Regulamentului o declarație privind politica editorială pe perioada scrutinului. CCA a aprobat declarațiile privind politica editorială în perioada campaniei electorale a 73 de radiodifuzori, dintre care 43 de posturi TV și 30 de posturi de radio. 36 de posturi TV și 21 de posturi de radio au declarat că vor organiza emisiuni de dezbateri electorale. Potrivit art. 64 al Regulamentului,¹ în cadrul campaniei electorale pentru alegeri locale generale, radiodifuzorii locali/regionali sunt obligați, iar cei naționali sunt în drept să organizeze dezbateri electorale. Moldova 1 a fost singurul radiodifuzor național care a organizat dezbateri publice cu invitarea reprezentanților partidelor politice și a candidaților la funcția de primar al orașelor Comrat și Bălți.

În timpul campaniei electorale pentru alegerile generale locale din 5 iunie 2011, CCA a monitorizat opt posturi TV: Moldova 1, Prime, NIT, N 4, Euro TV Chișinău, TV 7, Jurnal TV, Publika TV, publicând cinci rapoarte de monitorizare. În conformitate cu monitorizările efectuate de CCA, posturile Moldova 1, N4, Prime, TV 7, Euro TV Chișinău și Publika TV au avut un comportament echilibrat, au respectat principiul de informare din mai multe surse în cazul subiectelor conflictuale prezentate în cadrul emisiunilor informative, iar din punct de vedere al respectării cerințelor legale, au fost înregistrate unele derogări. Jurnal TV, deși a reflectat imparțial campania electorală, a încălcat mai multe prevederi legislative electorale, fiind sancționat de către CCA.

Astfel, pe parcursul campaniei electorale, CCA a aplicat următoarele sancțiuni radiodifuzorilor monitorizați: Prime, N 4, Euro TV și TV 7 au primit câte o atenționare în privința respectării „cu strictețe” a prevederilor legale electorale; Moldova 1 și Publika TV au fost atenționate de două ori în privința reflectării într-un mod echilibrat a tuturor actorilor

⁶ http://www.apel.md/public/upload/md_Raport_final_APEL_IPNA_05_2011.pdf

electorali; Jurnal TV a fost avertizat de trei ori în privința unor derogări de la legislația electorală și a fost sancționată cu o amendă în valoare de 1 800 de lei pentru derogări repetate de la prevederile p. 23 din Regulamentul aprobat de CEC. În ceea ce privește postul privat de televiziune cu acoperire națională NIT, acesta a fost sancționat de CCA în mai multe rânduri. Astfel, CCA a aplicat în baza rezultatelor monitorizărilor, un avertisment privind derogarea de la legislația electorală, o amendă în valoare de 5 400 lei pentru aceeași încălcare, o sancțiune sub formă de suspendare a dreptului de difuzare a publicității comerciale pentru o perioadă de cinci zile și, în fine, o sancțiune de suspendare a licenței de emisie pentru o perioadă de cinci zile, pentru încălcări similare. NIT a contestat două decizii de aplicare a sancțiunilor adoptate de CCA.

Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) a lansat o Misiune Restrânsă de Observare a Alegerilor (MROA) pentru alegerile locale generale din 5 iunie 2011. Potrivit monitorizării efectuate de MROA OSCE/BIDDO⁷, posturile TV monitorizate⁸ au respectat cerințele legale cu privire la publicitatea plătită, alocând cel mult două minute pe zi pentru fiecare concurent electoral. De asemenea, în raportul menționat se constată că cei doi candidați la cursa de primar al municipiului Chișinău care au concurat în al doilea tur de scrutin au folosit pe larg publicitatea electorală plătită.

Piața mediatică

La acest capitol, presa din Republica Moldova a menținut ritmul anului 2010, continuând să-și îmbogățească paleta instituțiilor mediatică, a conținutului mediatic și a profesioniștilor din domeniul mass-mediei. Au apărut redacții noi. Deși unii profesioniști în media prognozau timpuri grele pentru presa scrisă, în anul 2011, Ministerul Justiției a înregistrat șapte publicații periodice noi, trei dintre care sunt ziare locale. Au fost modificate și grilele de emisie ale celor mai importante posturi TV din țară, s-a schimbat chiar și concepția generală a unor servicii de programe. Atmosfera de pe piața mediatică moldovenească dă semne de agitație în privința diversificării ofertei către public. Întrebarea rămasă deschisă este dacă aceste mass-media ambițioase oferă și un conținut calitativ/ profesionist.

La 2 decembrie 2011, Ministerul Justiției a înregistrat publicația periodică *Țara noastră*, al cărei scop declarat este de a promova valorile democratice. Registrul organizațiilor necomerciale nu oferă mai multe detalii în privința structurii, conducerii și finanțării acestei publicații, dar dacă e să judecăm după numele redactorului-șef, Daniela Bodrug, care este și vicepreședinta Mișcării Populare Antimafie, inițiată de controversatul politician și ex-consilier prezidențial Sergiu Mocanu, reiese că *Țara noastră* este un ziar de partid. Un alt ziar înregistrat la Ministerul Justiției este *Adevărul de Anenii Noi*. Din versiunea on-line (adevarul.ucoz.com) a publicației reiese că aceasta a apărut în ianuarie 2011, ca proiect al asociațiilor obștești "ASTRA-Anenii Noi" și "Casa Noastră Anenii Noi", cu susținerea financiară a SRL "OVS GRUP". *Adevărul de Anenii Noi* on-line este actualizat de două ori pe lună și conține informații despre evenimentele care au loc în raionul Anenii Noi, iar din septembrie 2011, apare și în versiune tipărită în limbile română și rusă.

⁷ <http://www.e-democracy.md/files/elections/local2011/preliminary-statementent-osce-local-elections-2011-ro.pdf>

⁸ Monitorizarea mediatică a acoperit perioada 12 mai – 3 iunie 2011. Lista de monitorizare a inclus 6 posturi TV și 5 ziare. Posturile TV: *Moldova 1*, *Prime TV*, *NIT*, *PRO TV*, *Publika TV*, *Jurnal TV*. Ziarele: *Jurnal de Chișinău*, *Timpul*, *Moldova Suverană*, *Adevărul și Moldavskie Vedomosti*.

Oglinda este o altă publicație periodică înregistrată în Registrul organizațiilor necomerciale, al cărei scop este de a „propaga valorile democratice, promova libertatea de exprimare în Republica Moldova în deplină concordanță cu normele dreptului internațional”. Publicația apare la Orhei și poate fi citită și în variantă electronică. *Curierul de Sud* este un ziar local apărut în august 2011, fiind dedicat cititorilor din raionul Cahul. Săptămânalul este prima publicație de limbă română apărută la Cahul în ultimii 15 ani. În martie 2011, a ieșit primul număr al revistei *Chipăruș de la Moldova*, care, de asemenea, poate fi citit și în variantă electronică. Revista este o publicație periodică de satiră și își propune să difuzeze informații cu privire la educarea civică, economică, juridică și culturală a cetățenilor din Republica Moldova.

De asemenea, există câteva apariții noi și în media on-line. 24h.md a apărut la începutul anului 2011 și este un portal multimedia de știri. www.union.md, apărut la 1 decembrie 2011, este, potrivit autorului, jurnalistul Val Butnaru, „primul portal panromânesc din lume”⁹. Un alt site informațional înființat în 2011 este www.noi.md. Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova și-a lansat, în noiembrie 2011, o televiziune pe internet - „Sindicat” TV (STV), iar Asociația Studenților Creștini Ortodocși din Moldova - televiziunea on-line „Tineretul Ortodox.TV”.

În ceea ce privește presa audiovizuală, care este destul de înghesuită pe acest segment - o țară a cărei populație abia atinge 3,5 milioane de locuitori -, anul 2011 a fost la fel de provocator ca cel precedent. Începând cu anul 2010, unele televiziuni au acceptat tacit să intre într-un cerc de concurență strânsă. Provocarea pe care și-au asumat-o unele posturi TV ar putea aduce mai multe beneficii consumatorilor de media. Publika TV, Jurnal TV, Prime TV sunt principalii jucători, ale căror grile de emisie se modifică încontinuu, iar jurnaliștii nemulțumiți de performanța în cadrul unui post TV migrează la altul. Televiziuni, precum 2 Plus, Pro TV, TV 7, Alt TV, care, în mare parte, retransmit posturi străine, încearcă să cocheteze cu acest grup. Din această întrecere mediatică rezultă cel puțin următoarele beneficii pentru consumatori și alte categorii de cetățeni: diversificarea produsului jurnalistic, diversificarea surselor de informații, îmbunătățirea calității jurnalismului, creșterea cererii de jurnaliști și de alți profesioniști în media. Televiziunea publică națională, deși nu poate fi plasată în aceeași categorie cu cele private, ține pasul cu tendințele impuse de presa privată.

În acest context trebuie să amintim despre modificările care au avut loc la Jurnal TV, televiziune lansată în 2010 cu un serviciu de programe tematic (de știri). Investițiile anunțate de fondatorii trustului Jurnal Trust Media au fost de aproximativ un milion de euro¹⁰. Însă după un an de la apariție, administrația postului TV a solicitat CCA modificarea serviciului de programe într-unul generalist. Într-un interviu acordat postului de radio Vocea Basarabiei, Val Butnaru, fostul președinte al trustului, a declarat că existența pe piața moldovenească a două televiziuni de știri a fost o nebulie. În prezent, Jurnal TV difuzează, în afara știrilor și emisiunilor de dezbatere, filme și emisiuni de divertisment.

Pe parcursul anului 2011, Prime TV și-a modificat de mai multe ori grila de emisie, revocând unele emisiuni și lansând altele noi. „De facto” și „Replica” sunt două emisiuni lansate în 2011, fiind realizate de jurnalista Mihaela Gherasim, care a lucrat anterior pentru

⁹ Agenția Monitor Media, 1 decembrie 2011.

¹⁰ *Jurnal de Chișinău*, 6 octombrie 2009.

Publika TV, în calitate de moderatoare a talk-show-ului „Fabrika”. „Pas în față” este o altă emisiune lansată de Prime TV în mai 2011, al cărei moderator este jurnalistul Nicu Timofti, fost prezentator de știri sportive la Pro TV Chișinău. În același timp, au fost revocate câteva emisiuni, de exemplu „Salutare, Națiune”, realizată de jurnalistul român Andrei Gheorghe, și „Prima sursă”, realizată de jurnalistul Vitalie Condrațchi.

Postul de televiziune 2 Plus a debutat anul acesta cu prima emisiune de dezbateri – „Tema săptămânii”. Postul TV NIT a lansat emisiunea „Tretii mikrofon” („Microfonul trei”) moderată de deputatul PCRM, jurnalistul Constantin Starîș. Televiziunea publică, Moldova 1, de asemenea, a inițiat un nou proiect TV - „Un sfert de vorbă cu Ilona Spătaru”. Iar TV 7 a anunțat, cu ocazia aniversării a cinci ani de la lansare, apariția unor emisiuni noi. Jurnal TV și Publika TV, la rândul lor, au pus pe post emisiuni noi în anul 2011. „Ministerul Adevărului”, „Bucătarul diplomat” și „Mai pe scurt” sunt trei emisiuni noi difuzate de Jurnal TV, iar Publika TV a lansat, în 2011, nouă emisiuni: „Vox Publika”, „MD-2022”, „Stil de viață”, „Publika News”, „Moldova, țară de minune”, „Live cu Lili Lozan”, „Autostrada”, „În prim plan” și „Politprihod”.

În ceea ce privește radiodifuziunea, în anul raportat s-au lansat două posturi noi de radio. Radio Chișinău este un produs al Radio România, lansat oficial pe 1 decembrie 2011 la Chișinău, proiect ce a fost realizat în colaborare cu Departamentul pentru Românii de Pretutindeni din cadrul Guvernului României. Radio Chișinău emite din martie 2011 pe frecvențele postului Arena FM, care cuprind circa 70% din suprafața Republicii Moldova¹¹. Potrivit Agenției Monitor Media, postul de radio își propune să aducă pe piața mediatică din Moldova proiecte editoriale de calitate, la standardele Serviciului Public de Radio din România. Un alt post de radio lansat în 2011 - Cultura Divină - se axează pe tematica religioasă și este dedicat ascultătorilor din comuna Ciorăști, raionul Nisporeni.

---

¹¹ Agenția Monitor Media, 1 decembrie 2011.

II. Audiovizualul public

Consiliul Coordonator al Audiovizualului

Anul 2011 a demarat pentru CCA cu deschiderea concursului pentru suplinirea celor trei funcții de membru al CCA, deținute anterior de Valeriu Soltan, Ruslan Pleșca și Carmelia Albu și rămase vacante în lunile octombrie și noiembrie ale anului precedent.

Pe data de 13 ianuarie 2011, Comisia parlamentară pentru cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media (Comisia parlamentară de profil) a lansat concursul pentru suplinirea a trei funcții vacante de membru al CCA. Perioada de depunere a dosarelor de participare la concurs a fost prelungită de Comisia parlamentară de profil de trei ori, tergiversând încheierea concursului mai mult de trei luni, până pe 12 martie 2011, deși pe data de 19 februarie erau depuse 21 de dosare de înscriere. Unul dintre motivele amânării concursului pentru suplinirea celor trei funcții vacante de membru CCA a fost încălcarea procedurii cu privire la lansarea acestuia. Unul din membrii Comisiei parlamentare de profil, Alexandr Petcov, membru al facțiunii PCRM, a reclamat faptul că potrivit procedurii legale, anunțarea concursului pentru suplinirea funcțiilor CCA se face în cadrul ședinței în plen a Parlamentului, și nu prin comunicat de presă, cum s-a procedat de fapt¹². În total, pentru cele trei funcții vacante de membru CCA au concurat 27 de candidați.

În conformitate cu prevederile Codului audiovizualului, Comisia parlamentară de profil și Comisia parlamentară pentru numiri și imunități selectează candidații pentru funcțiile vacante pe care le înaintează Parlamentului spre confirmare. Pe data de 12 mai 2011, Parlamentul a numit, cu majoritate simplă, trei noi membri ai CCA: Dinu Ciocan - fostul șef al Direcției monitorizare a CCA, Nicolae Damaschin - regizor la Compania Teleradio-Moldova și Mariana Onceanu-Hadârcă - lector la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării din cadrul Universității de Stat din Moldova. Mai mulți exponenți ai societății civile și-au exprimat temerea că rezultatul concursului va fi influențat politic¹³. Aceste bănuieli s-au dovedit întemeiate, fapt confirmat de către liderul PLDM Vlad Filat, care a recunoscut, în noiembrie 2001, că există instituții precum CCA, care nu au fost incluse în anexele acordului de constituire a AIE, dar care au fost partajate între membrii acesteia.

Între timp, în februarie 2011, Gheorghe Gorincioi, care a deținut funcția de președinte al CCA din anul 2007, a atins vârsta de pensionare. Potrivit art. 43 al Codului audiovizualului, unul dintre motivele pentru care intervine vacanța funcției de membru CCA este atingerea vârstei de pensionare. Deși Gorincioi era obligat prin lege să prezinte Președintelui Parlamentului o notificare prealabilă cu 30 de zile înainte de expirarea mandatului său, el a continuat să dețină funcția de președinte al CCA până în martie 2011, când a declarat că se retrage din această funcție. Totuși, în ciuda faptului că mandatul lui Gheorghe Gorincioi a expirat la începutul anului 2011, el continuă să fie membru al CCA.

Pe data de 8 iulie 2011, a intrat în vigoare Hotărârea nr. 135 a Parlamentului cu privire la vacanța unei funcții de membru al CCA. Prin această hotărâre, legislativul a declarat vacantă

¹² <http://www.jurnal.md/ro/news/concursul-pentru-noi-membri-cca-e-pusa-la-intoiala-201395/>

¹³ <http://www.timpul.md/articol/va-ramane-sau-nu-cca-o-marioneta-politica-20175.html>

funcția deținută de Gheorghe Gorincioi. Potrivit aceleiași hotărâri a Parlamentului, Comisia parlamentară de profil și Comisia juridică, numiri și imunități au fost anunțate despre începutul procedurii de desemnare a unui nou membru al CCA. Însă, deocamdată, nu a fost inițiat concursul pentru funcția deținută de Gorincioi, care rămâne în continuare membru al CCA, în virtutea art. 7 alineat (3) al Legii cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică. Potrivit normei citate, „În cazul în care termenul regulamentar de exercitare a mandatului expiră sau a expirat, iar succesorul de competență nu intră în exercitarea mandatului, demnitarul continuă să-și exercite mandatul până la ocuparea funcției de către succesorul de competență.”

În anul 2011, CCA a fost implicat într-un scandal de corupție, în care președintele CCA și un subaltern figurează în calitate de făptași. În ianuarie 2001, pe numele șefului direcției administrative și al președintelui CCA a fost intentată o cauză penală pentru luare de mită. În aprilie 2011, Terentie Gherdivară a fost condamnat la o pedeapsă de patru ani de închisoare cu suspendare condiționată pe un termen de trei ani pentru trafic de influență, în timp ce dosarul fostului președinte al CCA este în curs de examinare. Gheorghe Gorincioi este învinuit de luare de mită în valoare de 110 mii de lei de la un agent economic.

Pe data de 3 martie 2011, a fost ales un nou președinte al CCA. În conformitate cu art. 45 al Codului audiovizualului, președintele CCA este ales, prin vot deschis, din rândul membrilor CCA, cu majoritatea simplă de voturi. Marian Pocaznoi, noul președinte al CCA, deține funcția de membru al CCA din anul 2008.

În aprilie 2011, președintele CCA a prezentat, în plenul Parlamentului, raportul anual al instituției. Parlamentul a aprobat raportul privind activitatea CCA în anul 2010, în pofida criticilor dure venite atât din partea reprezentanților AIE, cât și din partea deputaților PCRM. Deputații comuniști au reclamat faptul că raportul nu conține decât niște constatări absurde, declarându-și totodată nemulțumirea în privința faptului că postul privat de televiziune cu acoperire națională NIT este „deseori bruiat, nu se transmite în Găgăuzia și este cel mai sancționat”¹⁴. Parlamentul a acordat CCA un termen de 60 de zile pentru a prezenta în plenul legislativului o nouă strategie de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale (2011–2015), un plan de acțiuni în vederea promovării procesului de digitalizare în Republica Moldova și un plan de acțiuni pentru implementarea Directivei 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind serviciile mass-media audiovizuale¹⁵.

Bugetul alocat CCA din subvențiile de stat pentru anul 2011 a fost de aproximativ cinci milioane de lei. În conformitate cu prevederile Codului audiovizualului, CCA este finanțat din subvenții de stat, venituri din taxe pentru licențiere, venituri din taxele anuale de acoperire a cheltuielilor de reglementare plătite de radiodifuzori în proporție de 1% din cifra de afaceri anuală și din granturi. În anul 2010, CCA a cheltuit aproximativ opt milioane de lei.

---

¹⁴ http://www.publika.md/--upac-catre-presedintele-cca--numele-dumneavoastra-de-familie-nu-e-pocaznoi-ci-zakaznoi_284611.html

¹⁵ Hotărârea Parlamentului nr. 72 din 08.04.2011 cu privire la raportul anual al Consiliului Coordonator al Audiovizualului pentru anul 2010

IPNA Compania Teleradio-Moldova

De mai bine de cinci ani, în toate forurile - naționale și internaționale -, la toate nivelele, se poartă discuții despre reformarea instituției naționale audiovizuale. Cadrul legal care reglementează Compania Teleradio-Moldova a fost adoptat în anul 2006, ca parte integrantă a Codului audiovizualului. Din acel an, dezideratul transformării companiei publice a audiovizualului într-un serviciu public veritabil a făcut cap de listă pe agendele organizațiilor neguvernamentale de media, ale partidelor de opoziție față de regimul comunist, ale instituțiilor internaționale și, în ultimii doi ani, face parte din planul de acțiuni de guvernare al AIE. Odată cu schimbarea administrației Companiei Teleradio-Moldova și a componenței Consiliului de Observatori (CO), la începutul anului 2010, transformarea radiodifuzorului public național a devenit prioritatea numărul unu în foaia de parcurs a noii conduceri a TRM. Deci, cel puțin la nivel declarativ, toți factorii de decizie doresc realizarea unei reforme a audiovizualului public. De altfel, nu este greu de urmărit prestația tuturor actorilor implicați direct sau tangențial în reformarea TRM pentru a evalua interesul real al fiecăruia.

TRM beneficiază, de mai mulți ani, de asistența financiară și instituțională externă directă și indirectă, prin intermediul ONG-urilor locale. În special, investițiile în dezvoltarea tehnică și profesionalizarea resurselor umane au crescut foarte mult în ultimii doi ani. Consiliul European și Uniunea Europeană au susținut transformarea TRM într-un serviciu public prin fonduri de finanțare europene și prin intermediul guvernelor statelor membre. Bunăoară, doar Programul Comun al Consiliului European și al Uniunii Europene privind Suportul Democrației în Republica Moldova 2010-2011, care a avut un buget total de patru milioane de euro, defalcat pe șapte componente, a acordat sprijin pentru transformarea TRM în valoare de aproximativ 250 de mii de euro.

Și Guvernul Republicii Moldova a prevăzut, în Programul său de activitate pentru anii 2011-2014, un obiectiv destul de ambițios, și anume reformarea și modernizarea activității Companiei Teleradio-Moldova, iar ca acțiune prioritară pentru atingerea acestui obiectiv - continuarea reformelor la TRM prin modernizarea managementului și asigurarea unei finanțări suficiente. Însă, cel puțin în primul an de guvernare executivul n-a reușit să transpună în practică acțiunea prioritară planificată, alocând TRM subvenții de la bugetul de stat în sumă de aproximativ 85 de milioane de lei, în timp ce Caietul de sarcini al TRM a estimat, pentru anul 2011, un buget total de aproximativ 170 de milioane de lei. În comparație cu bugetul alocat în anul 2010, Guvernul a alocat în 2011 aproximativ cu 15 milioane de lei mai mult. Intrigant este însă faptul că în anul 2009 Guvernul comunist a subvenționat TRM de la bugetul de stat în jur de 92 de milioane de lei.

În acest context, ne-am putea întreba în ce constă reforma planificată de executiv? Unii ar elogia, probabil, rolul pe care l-a avut guvernarea, adică AIE, implicit guvernul, în schimbarea administrației TRM și a componenței CO. Desigur, rezultatul acestei schimbări a adus multe îmbunătățiri în cadrul TRM, acest lucru a fost remarcat de societatea civilă și de comunitatea internațională, mai puțin acceptate fiind tertipurile legislative cu care a jonglat AIE pentru a ajunge la acest rezultat. Însă au fost necesare și alte inițiative de susținere a reformei TRM în anul 2011. Bunăoară, ar fi fost binevenită inițiativa de revizuire a cadrului legal existent, care reglementează radiodifuzorul public național, în special în condițiile în

care societatea civilă a elaborat un nou proiect de cod al audiovizualului¹⁶, care prevede, și reformarea profundă a TRM. Pe data de 23 septembrie 2011, în cadrul unui eveniment dedicat reformei TRM organizat de OSCE Moldova, premierul Vlad Filat a solicitat asistența donatorilor străini pentru susținerea reformei, invocând posibilitățile reduse ale Guvernului¹⁷.

Într-un document de strategie pentru dezvoltarea TRM în perioada 2010-2015¹⁸, elaborat de experții Uniunii Europene de Radio și Televiziune (UER) cu susținerea Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, ideea finanțării din taxe obligatorii ca alternativă la sistemul anacronic de finanțare de la bugetul de stat este, în sfârșit, transferată din mediul ONG-ist în cel oficial. Documentul reclamă mai multe cusururi ale actualului sistem de finanțare, printre care insuficiența finanțării și eventualitatea ingerințelor. Documentul conchide că acest mecanism de finanțare duce la o regresie treptată și nu contribuie la progresarea TRM în conformitate cu viziunea și misiunea sa strategică. Strategia propune transferarea subiectului privind introducerea taxelor de abonament la serviciile TRM atât pe agenda politicianilor, cât și a dezbaterilor publice care urmează să fie lansate. Potrivit documentului, 50 dintre societățile de radio și televiziune publice membre ale UER (din numărul total de 58) au adoptat și respectă modelul finanțării din taxe obligatorii.

În anul 2011, administrația TRM a trecut la acțiuni concrete pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a TRM. Pe data de 2 februarie 2011, CO a adoptat o nouă organigramă generală a companiei, precum și organigramele Radio Moldova și Moldova 1. Pe data de 18 martie 2011, CO a aprobat Planul de implementare a reformei structurale a TRM¹⁹, care presupune crearea unor servicii și departamente noi și substituirea unor departamente existente. Potrivit Planului, restructurarea companiei se va realiza în două etape: prima etapă urma să aibă loc până în luna mai 2011 și cuprindea mai multe acțiuni legate de elaborarea noilor fișe de post și a noilor condiții de salarizare, „disponibilizări din primul strat ierarhic”, crearea unei comisii de atestare a angajaților și încheierea procesului de reformare a departamentului știri etc.; iar a doua etapă prevedea elaborarea unui nou mecanism de organizare la nivelul noilor subdiviziuni. În orice caz, toate documentele elaborate cu asistența experților externi și menționate în acest capitol au reclamat mari disfuncționalități la nivelul resurselor umane în cadrul TRM (numărul extrem de mare de angajați, numărul prea mare de departamente și servicii administrative, dublarea funcțiilor, necoordonarea între subdiviziuni, activități neperformante, salarii necompetitive, sistemul rigid de onorarii, calificare insuficientă și vârsta înaintată a personalului etc.).

În luna august 2011²⁰, CO a adoptat un Plan de restructurare radicală a TRM, în baza unui document elaborat de Business Consulting Institute în colaborare cu TRM. Documentul respectiv propunea trei formule de restructurare: radicală, lentă și progresivă. Departamentul management al TRM a optat pentru restructurarea radicală a companiei, care presupune „schimbări profunde, curajoase și semnificative: edificiu nou-construit, cu spații de producție dotate cu tehnologii moderne, management integrat, criterii clar definite de

¹⁶ <http://apel.md/libview.php?l=ro&idc=156&id=417>

¹⁷ Agenția Monitor Media, 23 septembrie 2011.

¹⁸ *Direcții Strategice de Dezvoltare 2010-2015*, aprobat de CO la 16 august 2010, <http://trm.md/ro/documente/>

¹⁹ Hotărârea CO nr. 30 din 18.03.2011, <http://trm.md/ro/hotarari-co/>

²⁰ Hotărârea CO nr. 106 din 30 august 2011

calitate a serviciilor publice, servicii externalizate, surse noi de finanțare, precum ar fi taxa de abonament și venituri considerabile din publicitate”²¹.

Au apărut unele semnale, în special în ultimul trimestru al anului 2011, că intenția de modificare profundă la nivelul organizării companiei a scandalizat unii actori vizați și a produs oarece tensiuni și presiuni asupra administrației. Or, un spectator din afara TRM poate trage această concluzie din recentele șovăieli ale directoarei Moldova 1, Angela Sîrbu. Pe data de 14 decembrie 2011, Angela Sîrbu și-a anunțat demisia din funcție, însă, în mai puțin de o săptămână, și-a retras cererea, după ce, afirmă directoarea, a fost asigurată de departamentul management al companiei că există voința ca această reformă să fie dusă la capăt în termene cât mai restrânse. Dealtfel, depășirea termenelor pentru acțiunile de restructurare prevăzute de Strategia și Planul de restructurare ar putea sugera existența unor obstacole.

În luna octombrie a anului 2011, a intrat în vigoare o nouă grilă de emisie a postului public TV Moldova 1. Discuții aprinse a stârnit modificarea orei de difuzare a buletinului de știri în limba rusă de la ora 19.00, fiind substituit cu principalul buletin de știri în limba română, „Mesager”, care era difuzat, până atunci, la ora 21:00. Modificarea grilei de emisie a stârnit nemulțumirea unor formațiuni politice (PSD, PCRM), a ambasadorului Federației Ruse în Moldova, a bașcanului Gagauz Yeri, precum și a unor organizații de jurnaliști de limbă rusă. După ce CCA a recomandat TRM să revadă ora de emisie a unor buletine de știri în limba rusă, CO a decis să modifice din nou grila de emisie, inclusiv ora de difuzare a buletinelor de știri în limba rusă.

În anul 2012, TRM a estimat un buget în valoare de circa 153 de milioane de lei²², iar subvențiile din bugetul de stat au fost stabilite la nivelul anului 2011, nedepășind suma de circa 86 de milioane de lei. Suplimentar, Compania a planificat să obțină, în 2012, venituri comerciale în sumă de aproximativ 21 de milioane de lei. Printre altele, TRM își propune să introducă, în 2012, elemente de convergență: Departamentul multimedia va plasa pe pagina de internet a Companiei produse audiovizuale și multimedia, Secția sport din cadrul Departamentului știri și dezbateri va oferi conținut editorial pentru Radio Moldova și TV Moldova 1, iar corespondenții locali, încorporați structural în Redacția Actualități Radio, vor forma o rețea menită să ofere conținuturi pentru Radio Moldova, TV Moldova 1 și Departamentul multimedia²³.

IPRA Teleradio-Găgăuzia (TRG)

La scurt timp după demiterea, în noiembrie 2010, a președintei TRG, Ecaterina Jecova, de către CO al TRG, aceasta a fost repusă în funcție prin decizia instanței de judecată emisă în mai puțin de o lună de la demitere. Conflictul dintre președintă și directorii TV și radio nu s-a aplanat nici în anul 2011. Directorii TV și radio din cadrul TRG, Maria Parfionova și Vitalii Gaidarji, au reclamat mai multe ingerințe ale președintei în independența editorială a televiziunii și radioului public ale UTAG, inclusiv prin modificarea unilaterală a grilei de emisie la radio, care ține de competența CO²⁴.

²¹ Rîbca E., 2012.

²² http://www.trm.md/files/caiet-de-sarcini/Caietul_de_sarcini_2012.pdf

²³ <http://www.trm.md/ro/comunicate/au-demarat-primele-schimbari-structurale-la-teleradio-moldova/>

²⁴ <http://gagauzlar.md/libview.php?l=ru&idc=312&id=3500>

În mai 2011, în timpul alegerilor locale generale, președinta TRG i-a acuzat pe câțiva politicieni din regiune de dictatură și încercări de a instala cenzura în rândul jurnaliștilor companiei publice regionale. Potrivit Ecaterinei Jekova, unii politicieni și-au permis să dea telefoane jurnaliștilor și conducerii TRG pentru a cere socoteală de ce un anumit material jurnalistic a fost difuzat într-un anumit fel și nu în altul²⁵.

În decembrie 2011, președinta TRG s-a adresat Adunării Populare a Unității Teritoriale Administrative Gagauz Yeri (UTAG) cu o scrisoare deschisă în care i-a solicitat să înceteze presiunea exercitată de aceasta asupra autonomiei TRG. Conflictul s-a iscat în urma difuzării emisiunii „Лицом к региону” („Cu fața spre regiune”), care l-a avut ca protagonist pe bașcanul UTAG, Mihail Formuzal. În timpul emisiunii Formuzal a făcut mai multe declarații la adresa unor deputați în Adunarea Populară. Din materialele care au apărut în presa din regiune reiese că între președinta Adunării Populare și TRG, îndeosebi în persoana Ecaterinei Jekova, există dispute vechi de mai bine de un an, acestea având un pronunțat caracter politic. În luna octombrie, Ana Harlamenco, președinta Adunării Populare, a dat în judecată televiziunea publică regională pentru că administrația i-ar fi permis unui deputat s-o denigreze în timpul unei emisiuni. Potrivit presei din regiune, Harlamenco pretinde de la TRG o sută de mii de lei cu titlu de despăgubiri morale²⁶.

Consiliul de Observatori al TRG activează cu doar cinci membri, deoarece mandatele a trei membri au expirat, iar al patrulea și-a dat demisia. În lipsa unui cvorum de 2/3 din membri, CO nu poate adopta nicio decizie.

La începutul anului 2012, deputații în Adunarea Populară a UTAG au votat bugetul de stat pentru anul 2012. Potrivit prevederilor legii bugetului, subvențiile alocate TRG s-au micșorat cu 150 de mii de lei. Deputații au decis să acorde această sumă din contul bugetului companiei la două posturi private din Comrat, Eni Ai și ATV, cu titlu de subvenții de la stat²⁷.

---

²⁵ <http://pernum.pf/news/1406868.html>

²⁶ <http://pernum.pf/news/1456164.html>

²⁷ <http://gagauzlar.md/libview.php?l=ru&idc=295&id=3497>

III. Libertatea de exprimare și defăimarea în anul 2011

Evoluții legislative

Din punctul de vedere al evoluțiilor legislative în domeniul libertății de exprimare, anul 2011 a fost mai sărac decât cel precedent. Au fost efectuate modificări la Codul audiovizualului, la Legea cu privire la accesul la informație, dar acestea nu sunt semnificative.

Codul audiovizualului a fost amendat prin două legi organice, nr. 43 din 05 iulie 2011 și nr. 181 din 19 decembrie 2011, prin care a fost modificat art. 16 (dreptul la replică), pentru a-l racorda Legii cu privire la libertatea de exprimare, și art. 43, care a fost completat cu noi motive de incompatibilitate a membrilor CCA.

Legea cu privire la accesul la informație a fost modificată pentru a o ajusta noii Legi cu privire la protecția datelor cu caracter personal, adoptată în iulie 2011. Astfel, informația cu caracter personal a fost exceptată din categoria informației care poate fi accesată în baza legislației cu privire la accesul la informație.

Un eveniment relevant pentru acest capitol este lansarea de către APEL a unui nou proiect de cod al audiovizualului în mai 2011. Proiectul a fost depus la Comisia parlamentară de profil și a fost expertizat de către Consiliul Europei, experții Uniunii Europene a Radiodifuzorilor și OSCE²⁸. Potrivit APEL, elaborarea proiectului a fost decisă în cadrul mai multor evenimente publice desfășurate în perioada 2006–2010, cu participarea autorităților, reprezentanților societății civile, experților europeni. Scopul major urmărit de autorii proiectului este asigurarea unui cadru juridic funcțional de dezvoltare a domeniului audiovizualului din țară pe principii realmente democratice. Autorii consideră că proiectul de cod elimină ambiguitățile existente în legislația actuală și o completează cu noi prevederi, menite să ajusteze la rigorile normelor europene din domeniul audiovizualului. Astfel, este introdus un nou mecanism de finanțare a autorității de reglementare și a radiodifuzorilor publici; este stipulată o nouă modalitate de desemnare și de funcționare a Consiliului Audiovizualului, a Consiliului de Supraveghere a radiodifuzorului public și a Comitetului managerial al radiodifuzorului public; sunt introduse noi noțiuni și noi prevederi care să reglementeze dezvoltarea audiovizualului, în general, și a pieței de publicitate, în particular, în era digitalizării; sunt prevăzute măsuri de prevenire a monopolizării spațiului informațional; este introdus un nou capitol cu referire la activitatea radiodifuzorilor comunitari etc.

În luna octombrie, a fost organizată prima dezbateră publică a proiectului de cod al audiovizualului, la care au participat, pe lângă autori, și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale, reprezentanți ai radiodifuzorilor din Republica Moldova, reprezentanți ai autorităților publice, experții străini care au analizat proiectul de cod, precum și alte persoane interesate. Potrivit APEL, toate opiniile, sugestiile, analizele și comentariile care se referă la proiectul de cod vor fi colectate și analizate, iar cele pertinente își vor găsi loc în textul

---

²⁸ www.apel.md

proiectului. Deocamdată, Comisia parlamentară de profil nu a examinat proiectul de cod al audiovizualului.

Un alt proiect de act normativ care are relevanță pentru prezentul raport este proiectul legii cu privire la licențierea unor tipuri de activitate pe teritoriul Găgăuziei, prezentat Adunării Populare la 5 aprilie 2011. Potrivit Agenției de presă REGNUM²⁹, Mihail Formuzal a declarat, în susținerea acestui proiect de lege, că „autoritățile regionale trebuie să protejeze interesele locuitorilor autonomiei” și că „populația din Găgăuzia are dreptul să primească informații în trei limbi și într-o proporție care să reflecte necesitățile lor reale”. „Dacă populația noastră va privi 80% din timpul de emisie în limba română, ar putea apărea pericole reale de asimilare”, a declarat Formuzal. Proiectul de lege prevedea crearea unui consiliu coordonator regional care ar elibera licențe de emisie și autorizații de retransmisii radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii care funcționează în UTAG. Potrivit presei din regiune, proiectul de lege a fost respins de majoritatea deputaților Adunării Populare. Însă odată cu respingerea acestui proiect de lege, nu a fost soluționată și problema care există de mai mulți ani în domeniul audiovizualului în Gagauz Yeri, și anume eliberarea autorizațiilor de retransmisie operatorilor de cablu din regiune de către Departamentul pentru industrie, construcții și transport din cadrul Comitetului Executiv al UTAG. Această practică este întru totul neconformă Codului audiovizualului și Legii cu privire la radio și televiziune a UTAG. Deși problema eliberării ilegale a autorizațiilor de retransmisie de către administrația găgăuză este discutată la cele mai înalte nivele, ea rămâne nerezolvată. Pentru anularea acestor autorizații de retransmisie, CCA, care este singura autoritate de reglementare și autorizare în domeniul audiovizualului în Republica Moldova, a apelat la instanța de judecată.

Procese de judecată împotriva presei

Informația cu privire la procesele de judecată în care au fost implicați jurnaliști sau instituții mediatică este foarte puțin accesibilă și greu de identificat. În primul rând, instanțele de judecată nu fac o statistică după tipul reclamanților sau pârâților, ci doar după natura litigiului. În al doilea rând, procesul de trecere la arhive electronice este lent și încă nu a fost finalizat în toată țara. Un alt motiv care îngreuiază accesul la asemenea informații este că nu toate instanțele de judecată din țară sunt dispuse să-ți ofere un răspuns la cererea de acces la informația cu privire la procesele de judecată, deoarece fie duc lipsă de personal care să studieze registrele, fie nu consideră necesar să ofere un asemenea răspuns. O altă problemă este că, deși informația cu privire la procesele de judecată privind lezarea onoarei, demnității și reputației este centralizată, este dificilă accesarea în timp util a acesteia la instituția responsabilă de centralizare. În aceste circumstanțe, raportul va evoca cele mai importante procese de judecată, în cadrul cărora CJI a oferit reprezentare juridică gratuită jurnaliștilor și organizațiilor de media.

I.N. versus Ziarul de Gardă – I.N. a acționat în judecată *Ziarul de Gardă* și Penitenciarul nr. 2, Lipcani, pe motivul lezării onoarei, demnității și reputației profesionale, solicitând repararea prejudiciului moral în sumă de 10 000 lei și dezmințirea informației neveridice care a fost publicată în ziar. Ziarul a publicat un articol bazat pe informațiile oferite de directorul Penitenciarului nr. 2, în care își execută pedeapsa reclamantul. Autoarea articolului l-a citat

---

²⁹ <http://pernym.pf/news/1397693.html>

pe director, care a declarat că reclamantul se află în greva foamei pentru a fi transferat în alt penitenciar și că zilnic bea ceai cu zahăr, deoarece glucoza îl menține în viață. Reclamantul a pretins că aceste afirmații nu corespund adevărului, deoarece el nu a utilizat glucoză sau alte elemente nutritive în timpul grevei foamei. Judecătoria Centru a respins ca nefondată acțiunea reclamantului, însă acesta a contestat-o la Curtea de Apel Chișinău, care urmează să examineze apelul la începutul anului 2012.

V.B. versus Panorama – V.B. a înaintat o acțiune privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale împotriva ziarului *Panorama* și a unui jurnalist, solicitând părților să dezmințim informația publicată în ziar. În particular, ziarul a publicat o informație precum că unii colaboratori ai Comisariatului de poliție raional Dondușeni, dintre care și comisarul, fac afaceri dubioase și necinstite prin deținerea în posesie a unor camioane ce transportă la comandă ciment, nisip, prundiș. Potrivit acestui articol, comisarul, având în stăpânire un autocamion, se îmbogățește fără justă cauză și le-a luat locul persoanelor care în anii 1990 făceau parte dintr-o bandă de răufăcători. Judecătoria Centru a admis parțial acțiunea înaintată de reclamant și a obligat ziarul să dezmințim informația publicată, neindicând însă textul dezmințirii, contrar Legii cu privire la libertatea de exprimare. Instanța de judecată a dispus încasarea, din contul părților, în beneficiul reclamantului, a prejudiciului moral în mărime de 5 000 de lei. Ziarul a contestat hotărârea judecătorească la Curtea de Apel Chișinău pe motiv că prima instanță de judecată nu a luat în considerație, la examinarea acțiunii, precum și la pronunțarea hotărârii, prevederile Legii cu privire la libertatea de exprimare, făcând trimiteri doar la Hotărârea plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 09.10.2006. Curtea de Apel Chișinău a respins apelul și a menținut hotărârea primei instanțe. Decizia Curții de Apel urmează să fie atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție.

C.C. și C.I. versus Ziarul de Gardă – reclamanții, care sunt procurori, s-au adresat în judecată cu o cerere privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale împotriva ziarului și au solicitat încasarea prejudiciului moral în sumă de 502 000 de lei și, respectiv, 505 000 de lei. În particular, reclamanții au indicat că articolul contestat - „Mită pentru procurori” - le-a lezat onoarea și demnitatea prin faptul că indică numele lor. Pe data de 1 august 2011, Judecătoria Centru a pronunțat hotărârea prin care a admis parțial cerințele reclamanților și a obligat ziarul să plătească câte 250 de mii de lei cu titlu de prejudiciu moral pentru fiecare reclamant. În cadrul acestui proces, instanța de judecată a admis mai multe încălcări procedurale și materiale. În primul rând, reclamanții nu au prezentat textul dezmințirii; nu au plătit taxa de stat în mărime de 30 000 de lei, iar instanța de judecată i-a scutit nejustificat de plata taxei de stat; nu s-au prezentat la ședința de judecată și urma ca instanța de judecată să scoată cererea lor de pe rol, dar a amânat ședința. Textul dezmințirii a fost prezentat de către reclamanți abia în ultima ședință, care a avut loc pe data de 1 august 2011, iar taxa de stat a fost achitată, inițial, în mărime de 100 de lei pentru fiecare. Pe data de 3 august 2011, reprezentantul ziarului a depus o plângere la Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), prin care a solicitat sancționarea disciplinară a judecătorului din cadrul Judecătoriei Centru care a examinat cauza. Pe data de 23 decembrie 2011, CSM i-a aplicat judecătorului un avertisment pentru că nu a respectat procedura privind taxa de stat. Pe data de 7 decembrie 2011, Curtea de Apel a admis parțial cererea de apel și a modificat hotărârea Judecătoriei Centru în ceea ce privește prejudiciul moral, micșorând cuantumul până la 10 000 de lei în folosul fiecărui reclamant. În rest, hotărârea Judecătoriei Centru a fost menținută fără modificări. Decizia Curții de Apel urmează să fie contestată la Curtea Supremă de Justiție.

Cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor

Și în anul 2011 au fost înregistrate câteva cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor, dar acestea sunt mult mai puține decât în anii anteriori și nu sunt atât de grave. Cele mai multe cazuri se referă la îngrădirea accesului jurnaliștilor la evenimente de interes public.

Pe data de 10 ianuarie 2011, o jurnalistă de la postul TV Publika a fost bruscată în holul Guvernului de la Chișinău, în timp ce realiza un material despre felul în care respectă funcționarii ora venirii la serviciu, după sărbători.

Pe data de 29 ianuarie 2011, paza președintelui interimar Marian Lupu a interzis accesul jurnalistului Oleg Brega în incinta Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, unde urma să aibă loc un spectacol organizat cu prilejul Zilei Procurorilor.

În aceeași zi a avut loc a doua etapă națională a concursului „Eurovision Song Contest”, la care presa nu a fost admisă pe motivul că interpreții ar putea să fie jenați și să aibă emoții negative în prezența reprezentanților mass-mediei.

Pe data de 31 ianuarie 2011, jurnaliștii de la trei instituții de media (Adevărul Moldova, Jurnal TV și ȘtireaZilei.md) nu au fost admiși la un briefing susținut de prim-vicepreședintele Parlamentului, Vlad Plahotniuc.

Pe data de 15 februarie 2011, presa nu a avut acces la o ședință de judecată care avea loc în cadrul procesului de rezonanță publică intentat pe numele omului de afaceri Adrian Nichifor, acuzat de omor. Polițiștii i-au ținut pe jurnaliști după ușă timp de cinci ore.

Pe data de 25 martie 2011, postul de televiziune NIT a semnalat un caz de presiune asupra echipei de jurnaliști și limitare a accesului pe un teritoriu public. Jurnaliștii veniseră în seara zilei de 25 martie în preajma reședinței din Chișinău a ambasadorului american pentru a filma mașinile unor demnitari moldoveni cu care aceștia sosiseră la o întâlnire neoficială cu diplomatul american. Postul TV NIT susține că operatorul a fost bruscat de un reprezentant al securității reședinței ambasadorului.

Pe data de 28 martie și 1 aprilie 2011, la ședințele de la Ministerul Sănătății și Ministerul Tineretului și Sportului, în cadrul cărora premierul Vlad Filat s-a întâlnit cu responsabilii de la aceste instituții, presa a avut acces doar pentru filmări protocolare. Același lucru s-a întâmplat anterior, la ședința Comisiei Naționale pentru Reintegrare, precum și la ședința de pe data de 15 martie, unde s-a pus în discuție reforma în organele de drept.

Pe data de 29 iulie 2011, jurnalistul Oleg Brega a fost agresat în incinta Universității Slavone din Chișinău de către un responsabil al acestei instituții de învățământ și un angajat al pazei, după care a fost sechestrat timp de circa 30 de minute. În acest timp Brega a fost identificat de către patru bărbați, doi dintre aceștia fiind din administrația universității. După circa 30 de minute, la fața locului a venit un echipaj al politiei, care a fost solicitat de jurnalist.³⁰

---

³⁰ Agenția Monitor Media, 29 iulie 2011.

Pe data de 19 septembrie 2011, Alexandru Zaharov, cameraman la postul TV Elita din Rezina, a fost agresat, în prezența polițiștilor și a martorilor, de către un șofer implicat într-un accident rutier. În rezultat, a fost deteriorată camera de luat vederi a operatorului, postului TV fiindu-i cauzat un prejudiciu de circa 55 mii de lei. Echipa de jurnaliști de la TV Elita realiza un reportaj despre un accident produs în Rezina.³¹

Pe data de 3 decembrie, cameramanul Ion Diviza de la Jurnal TV a fost agresat în timp ce realiza, împreună cu jurnaliștii de la acest post TV, un reportaj în grădina publică „Ștefan cel Mare” din Chișinău. Cameramanul a filmat mai multe persoane cu laptopul pe brațe, care navigau pe internet.³² Agresorul și-a motivat comportamentul prin faptul că i-a fost deranjată intimitatea.

Pe data de 7 decembrie, o echipă de la postul Publika TV a fost agresată în orașul Călărași, în timp ce realiza un reportaj despre un scandal bisericesc din localitate. Avocatul Mitropoliei Moldovei a agresat echipa în prezența câtorva polițiști, care nu au intervenit. Agresorul a fost deranjat de faptul că a fost filmat și că jurnalistul i-a adresat prea multe întrebări.

---

³¹ Agenția Monitor Media, 19 septembrie 2011.

³² Agenția Monitor Media, 3 decembrie 2011.

IV. Libertatea presei în regiunea transnistreană

Pentru mass-media din regiunea transnistreană, anul 2011 a fost marcat de campania electorală pentru alegerea liderului regiunii. Cu mult timp înainte să fie dat startul campaniei electorale, mass-media de stat a promovat activ imaginea pozitivă a liderului Igor Smirnov, care s-a aflat în acest post de-a lungul a 20 de ani, fără intermitențe. Totuși merită de remarcat că, de această dată, mijloacele de informare în masă neguvernamentale nu au fost supuse unor presiuni aspre din partea administrației, ceea ce poate fi un indiciu al existenței perspectivelor de democratizare a regiunii. E necesar de menționat că a crescut și influența mass-mediei sociale asupra creării opiniei publice. Astfel, mijloacele de informare în masă sociale au fost deseori lideri la capitolul viteză de prezentare a informației, comparativ cu media de stat. Deși nu întotdeauna această informație este obiectivă, mass-media socială reușește totuși, mult mai bine ca mass-media tradițională, să dea tonul discuțiilor între reprezentanții populației ce provin din diferite segmente ale societății și au opinii politice diverse.

Abuzuri împotriva jurnaliștilor

Una dintre acțiunile care au indicat clar asupra demarării luptei preelectorale pentru principala funcție din regiune a fost grațierea, pe data de 5 mai 2011, a jurnalistului Ernest Vardanyan, arestat pe data de 7 aprilie 2010 și condamnat la 15 ani de închisoare pe motiv de „trădare de stat”. Pentru persoanele apropiate ale jurnalistului sechestrat, această știre a fost o adevărată sărbătoare, însuși Ernest Vardanyan a crezut cu greu că e deja liber. După cele întâmplate, familia jurnalistului a considerat că nu poate să rămână în regiune și s-a stabilit cu traiul la Chișinău.

Printre cazurile de presiune asupra mass-mediei neguvernamentale, se numără cel în care a fost implicat ziarul *Omul și drepturile lui*, editat de Fundația pentru apărarea drepturilor omului și politică eficientă din Tiraspol. Aceasta s-a remarcat prin tonalitatea dură și critică adoptată în raport cu acțiunile autorităților locale. În consecință, inspectoratul fiscal de stat din Tiraspol a insistat asupra achitării de către fundație a unei sume suplimentare importante, în calitate de impozit pe venit, obținut în urma activității de antreprenariat (publicarea ziarului). Deși curtea, în prima instanță, a conchis că organizația neguvernamentală nu trebuie să plătească un impozit suplimentar, inspectoratul fiscal a atacat decizia la curtea de apel. Aceasta însă nu a satisfăcut cererea fiscalului și, **în luna iulie**, a recunoscut drept legală neplata de către fundație a suplimentului la impozitul pentru activități legate de editarea ziarului.

În luna septembrie, jurnaliștii de la televiziunea privată prin internet Dnestr TV, care au devenit, din întâmplare, martori oculari ai luării de mită de către un funcționar (angajat al inspectoratului auto), au început să filmeze cele întâmplate sub ochii lor. Ca urmare, inspectorul le-a cerut să șteargă înregistrarea, amenințându-i că, în caz contrar, la va deteriora camera. Jurnaliștii totuși nu s-au conformat și au continuat să filmeze. Redacția Dnestr TV l-a anunțat despre acest caz pe șeful direcției afaceri interne din Bender și, drept urmare, inspectorul care a încercat să-i intimideze pe jurnaliști a fost demis din funcție.

În luna octombrie s-a iscat un conflict între reprezentanții serviciului de presă al sovietului suprem (parlamentul local, *n.n.*) și jurnaliștii de la postul republican de televiziune PMR. Conflictul a pornit de la faptul că principalul canal de televiziune din regiune fie refuza să includă în buletinele sale de știri informații despre activitatea sovietului suprem și a președintelui acestuia, Anatoli Kaminski, fie le transmitea în formă comprimată, cu deformări de conținut. Considerând astfel de materiale drept indiciu al nerespectării normelor etice și a legislației în vigoare, serviciul de presă a refuzat să acrediteze în continuare jurnaliștii de la acest post. Motivele unei astfel de situații au conotație politică. Principalul canal de televiziune era, la acea vreme, un instrument de propagandă folosit de „eternul” lider Igor Smirnov, care, în pofida bunului simț, și-a înaintat din nou candidatura la principala funcție din administrație, iar sovietul suprem, la acel moment, reflecta cu mult sârg activitatea lui Anatoli Kaminski, principalul concurent al lui Smirnov în campania electorală. Merită de menționat că acești doi concurenți din categoria „grea” s-au antrenat atât de mult în luptă unul împotriva altuia, încât nu au observat când candidatul Evgheni Șevciuc i-a depășit pe ambii în cursa electorală.

În perioada respectivă au fost înregistrate, de asemenea, și cazuri de îngrădire a accesului la informație. Astfel, administrația locală de la Dubăsari nu a permis accesul jurnalistului de la canalul privat TSV în sala de ședințe pentru a filma un reportaj despre sesiunea deputaților în consiliul raional Dubăsari.

În luna noiembrie, oficiile din Tiraspol și Bender ale partidului popular-democrat Prorîv! (Прорыв!), care editează ziarul *Russkii Prorîv!* (Русский прорыв!)³³, au fost percheziționate de către serviciile speciale (MGB *n.n.*). Drept motiv a servit inițierea de către procuratură a dosarului penal pentru defăimare, în legătură cu cererea șefului securității din regiune, Vladimir Antiufeev. În afară de oficii, a fost percheziționat și sediul în care este tipărit ziarul, utilajul tipografic aparținând liderului partidului Prorîv!, fostului colaborator al securității transnistrene Dmitrii Soin.

La începutul lunii decembrie, jurnaliștii ruși care au sosit în regiune au declarat că au fost supuși unor acțiuni ilegale din partea colaboratorilor serviciilor speciale. Jurnalistul din Sankt-Petersburg, Mihail Eliseev, a declarat că i-au fost confiscate laptopul, aparatul de filmat, documentele, banii, lucrurile personale, după care el a fost expulzat de pe teritoriul regiunii. Al doilea jurnalist – cameramanul de la postul rusesc NTV, Alexandr Grigoriev, – a fost reținut până la clarificarea circumstanțelor. Serviciul de presă al agenției respective a negat această informație.

În ziua alegerii liderului regiunii transnistrene, pe data de 11 decembrie 2011, a fost reținută Valentina Ursu, angajata postului de radio Europa Liberă din Chișinău, pe motiv că fotografia în preajma birourilor electorale. De notat că acest lucru nu este interzis de legislația locală. Jurnalista a fost reținută timp de 3 ore, după care a fost eliberată, fără a i se incrimina ceva.

---

³³ Ziarul *Russkii Prorîv*, fondat de către Parteneriatul Necomercial „Corporația Internațională de Tineret Prorîv”, apare din ianuarie 2007. Acesta a fost creat în urma fuziunii colectivelor de jurnaliști ale trei publicații transnistrene – *Novîi Dnestrovskii curier*, *Russkii Rubej* și ziarul de partid *Prorîv*, al cărui ideolog este politicianul controversat Dmitrii Soin, deputat al organului legislativ. În ultimul timp, publicația activa sub conducerea unui colegiu de redacție, a cărui componență nu se divulga.

Probleme privind accesul la informația deținută de comisia electorală centrală au reclamat și jurnaliștii de la Dnestr TV (televiziune privată prin internet) în ziua anunțării oficiale a rezultatelor alegerilor. Angajații CEC au refuzat accesul unui corespondent și al cameramanului în sala unde urma să fie făcute publice rezultatele finale, deși aceștia aveau acreditare. Doar după intervenția lui Evgheni Șevciuk, care a câștigat alegerile, acestora li s-a permis accesul în sala de ședințe a CEC.

După cum am remarcat, în anul 2011, în regiunea transnistreană a devenit foarte activă mass-media socială, care s-a transformat într-o platformă deschisă pentru schimbul de informații și opinii. E îmbucurător faptul că informația din mijloacele de informare în masă sociale ajunge la urechile noii administrații a regiunii, care reacționează imediat cu fapte concrete, cum ar fi semnarea unor decrete și dispoziții, inițierea unor controale și investigații pe baza datelor furnizate de locuitorii regiunii etc.

În opinia unor experți, anume mass-media socială a avut un rol covârșitor asupra rezultatelor alegerilor, populația dându-și votul pentru candidatul care era mai aproape de popor, care se interesa de perspectivele dezvoltării regiunii și recurgea la instrumente democratice și de interacțiune cu toate părțile interesate.

Comunitatea jurnalistică din regiunea transnistreană speră că noua administrație va putea crea condiții adecvate pentru respectarea libertății cuvântului și accesului liber la informație, principii de bază pentru funcționarea presei în orice stat democratic.

Relațiile moldo-transnistrene în presa locală

Pe parcursul anului 2011, comunitatea jurnalistică din regiune a acordat mai puțină atenție subiectelor privind reglementarea relațiilor moldo-transnistrene, comparativ cu anul 2010. Acest fapt a fost determinat, în primul rând, de perioada electorală, când mai mulți candidați jonglau foarte activ cu termenul de „absorbire” a regiunii transnistrene de către Moldova, apoi de către România, dar și de incertitudinea remarcată în acțiunile comune ale administrațiilor de pe ambele maluri ale Nistrului în vederea reglementării situației. Cu alte cuvinte, populația a încetat să mai creadă promisiunilor și acțiunilor politicianilor, concluzionând că incertitudinea politică de lungă durată e cauzată, în mare parte, de nedorința autorităților de a schimba ceva.

Următorul exemplu ilustrează destul de bine caracterul reflectării relațiilor dintre Moldova și regiunea transnistreană. Începând din vară, a fost blocată activitatea reprezentanței de la Chișinău a celei mai populare agenții de știri transnistrene - Novâi reghion (Новый регион). Astfel, ori de câte ori utilizatorii on-line încercau să deschidă pagina ce conținea informații de la Chișinău, aceștia erau redirecționați, în mod automat, pe pagina intitulată „Transnistria”. Chiar dacă mulți utilizatori erau indignați de limitarea accesului la informație, totuși situația nu putea fi schimbată, pentru că în regiune activează un singur prestator de servicii internet - monopolistul Interdnestrkom, care aparține corporației Șerif.

Mass-media oficială a reflectat selectiv întâlnirile neformale ale liderilor și reprezentanților de pe malurile stâng și drept ale Nistrului. Vacuumul de informație era sesizabil, dar datorită internetului, care, în ultimul timp, a devenit tot mai accesibil pentru

locuitorii din regiune, oamenii au reușit să obțină informații mai mult sau mai puțin complete. De remarcat că anul 2011 nu a adus, în rândul maselor populare, mai mult optimism cu privire la reglementarea situației ce ține de statutul de nerecunoaștere a regiunii și soluționarea problemelor care derivă din acest statut.

Reprezentanții mass-media private au continuat să interacționeze cu colegii lor din diferite regiuni ale Moldovei, publicând materiale interesante pe teme social-economice comune.

Mass-media în campania electorală

Evenimentul alegerii șefului administrației regiunii nu poate să nu influențeze asupra politicii editoriale a tuturor mijloacelor de informare în masă, fără excepție. Pe teritoriul ex-sovietic erau tipice cazurile în care, înainte de alegeri, publicațiile apăreau ca ciupercile după ploaie. Acestea se autoproclamau independente, iar directorii asigurau publicul că au planuri mari de viitor. Nu este o excepție nici regiunea transnistreană. Spre sfârșitul verii, la Tiraspol a apărut săptămânalul din Rusia *Российские вести* iar în luna septembrie, a fost deschisă reprezentanța oficială a acestuia în regiune. În timpul briefingului de presă, care a fost organizat cu susținerea ministerului local al informațiilor și telecomunicațiilor, redactorul-șef al acestei publicații, Alexei Titkov, a declarat că „acest proiect nu are legătură cu alegerile prezidențiale, iar colectivul redacțional speră să lucreze în Transnistria un an, doi, trei”, subliniind totodată că *Российские вести* „va lucra cu Igor Smirnov, dar cu alți președinți – puțin probabil”.

Nu e de mirare că după pierderea alegerilor de către Smirnov, reprezentanța transnistreană a acestei structuri media a fost închisă.

În timpul campaniei electorale au mai apărut două media scrise, create, în opinia experților, anume pentru a manipula opinia alegătorilor. Unul din ziare – *Patria (Родина)*, avea sloganul „Patria nu se vinde”, care repeta mesajul propagandistic lansat de stafful electoral al lui Igor Smirnov. A doua publicație – *Transnistria astăzi (Приднестровье сегодня)*, care a fost tipărită o singură dată, a inserat mai multe materiale nefavorabile candidatului Anatoli Kaminski. Prin ținuta sa, ziarul nu se deosebea deloc de publicația oficială *Приднестровье* - caracterele, designul și machetarea erau aceleași, doar că în partea dreaptă de sus, alături de titlul ziarului a fost adăugat cuvântul „astăzi”. Ziarul a indicat un tiraj de 999 exemplare, motiv pentru care nu era nevoie să fie înregistrat oficial, conform legislației în vigoare. Astfel, normele legale au fost respectate. Acest procedeu este deseori utilizat de PR-iștii electorali pentru a manipula în primul rând populația mai în vârstă, care constituie o mare parte din electorat.

Primul canal republican de televiziune s-a remarcat prin faptul că a pus pe post mai multe clipuri video, sub rubrica „PR negru”, în care, erau defăimați într-un mod deschis reprezentanții staffului electoral al lui Anatoli Kaminski, principalul concurent al lui Igor Smirnov. Astfel, ținta acestor materiale a fost atât Kaminski, cât și partidul majoritar din sovietul suprem – *Obnovlenie* - și liderul acestuia.

Acest fapt ne permite să constatăm că banii acumulați din impozitele plătite de locuitorii transnistreni au fost folosiți pentru a susține administrația care era atunci la putere,

încălcând astfel principiul accesului egal în mijloacele de informare în masă al tuturor candidaților la funcția de șef al regiunii.

Cinci dintre cei șase candidați înregistrați s-au plâns că postul de televiziune de stat limitează dreptul lor de a plasa publicitate electorală, chiar și contra plată, inventând diverse motive pentru a-și justifica refuzul.

Cu toate acestea, pentru prima dată, telespectatorii din regiune au putut să vizioneze pe primul canal dezbateri ale candidaților. Dacă în primul tur de scrutin nu toți candidații au fost de acord să participe la dezbateri, înainte de turul doi, la emisiunile de dezbateri au participat ambii candidați - Evgheni Șevciuk și Anatoli Kaminski, care și-au adresat unul altuia întrebări destul de incomode. Aceste dezbateri au fost cruciale pentru formarea opțiunilor de vot ale cetățenilor în preajma celui de-al doilea tur de scrutin. Dezbaterile au fost organizate în direct, ceea ce le-a permis alegătorilor să decidă de sine stătător cine este capabil să conducă regiunea.

Problemele comunității jurnalistice

Cu referire la problemele comunității mediatică din regiune, trebuie evidențiate în primul rând acțiunile dispersate ale jurnaliștilor, care nu contribuie la atingerea unui scop comun, cum ar fi respectarea normelor etice și a legislației pertinente în domeniul media. În plus, se remarcă și nivelul scăzut de profesionalism al jurnaliștilor, lipsa posibilităților de creștere a nivelului de instruire. Aceasta este o altă sarcină care trebuie rezolvată de mass-media din regiune.

O altă problemă ține de accesul la informație. Mulți jurnaliști s-au ciocnit de refuzul funcționarilor de a coopera cu presa. Legislația prevede că structurile oficiale sunt obligate să ofere informația solicitată de jurnaliști în termen de 30 de zile din momentul depunerii cererii de acces la informație, fapt care îngreunează cu mult munca jurnalistului. Pe lângă faptul că răspunsurile vin cu întârziere, deseori, în loc de informații concrete, jurnaliștii primesc răspunsuri formale, care nu permit mass-mediei să le ofere cititorilor informații de calitate.

În opinia jurnaliștilor independenți, serviciile de presă ale multor structuri de stat și private servesc mai degrabă în calitate de „scut”, în loc să faciliteze obținerea informației solicitate. Această problemă ar trebui reglementată la nivel înalt, prin modificarea legislației.

Transparența activității autorităților și accesul liber la informații, în opinia jurnaliștilor din presa scrisă și audiovizuală, ar trebui să fie luate drept bază pentru a crea un climat favorabil de dezvoltare a presei independente de calitate.

Jurnaliștii sunt siguri că situația poate fi schimbată doar pe calea unui dialog constructiv și a deciziilor drastice în domeniul mass-mediei, adoptate în timp util și aplicate eficient de către noua putere. Doar așa se va contribui la ridicarea nivelului de informare a locuitorilor din regiune și la dezvoltarea democrației în general. O astfel de politică va ajuta la crearea în regiune a unei societăți civile viabile și puternice, care va putea influența acțiunile autorităților pe care le-au ales.

V. Concluzii și prognoze pentru anul 2012

Pe fundalul regresului mondial al presei, mass-media din țara noastră evoluează. Nu este o declarație subiectivă a noastră, ci o constatare a *think-tank*-urilor internaționale de specialitate (vezi Capitolul I). Cum se explică această ascensiune a presei moldovenești, în timp ce țări precum Italia sau Grecia, cu democrații consolidate, ocupă poziții inferioare în comparație cu țara noastră la capitolul „libertatea presei”? Cert este că dacă s-ar face un studiu comparativ al presei din Moldova și din Italia, luând în considerare condițiile de funcționare, calitatea jurnalismului, salariile și performanța tehnică, presa moldovenească ar fi nevoită să cedeze multe poziții. Atunci de ce totuși mass-media din Moldova este mai liberă decât cea din Italia?

Din articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului rezultă că libertatea presei s-ar defini ca libertatea de a publica/difuză informații prin mijloace scrise și electronice fără ingerințe din partea statului. Într-adevăr, din acest punct de vedere, presa din Republica Moldova se bucură, în prezent, de o libertate mai mare în comparație cu situația de acum câțiva ani. Negreșit, la nivel central, nu mai au loc ingerințe ale statului în activitatea presei, pe când în raioane, această practică mai este utilizată (de exemplu, în Gagauz Yeri). În relația dintre stat și presă, poate fi remarcată adoptarea unei etichete, desigur, din partea celui dintâi, pentru că în cazul presei regulile de conduită au fost stabilite întotdeauna de codul deontologic. În aceeași ordine de idei, AIE, sau fiecare componentă a alianței, are interese mari legate de presă – fie directe, în cazul politicianilor proprietari de instituții media³⁴, fie de ordin politic, în funcție de care se iau anumite decizii în Parlament (vezi declarația lui Vlad Filat legată de partajarea funcțiilor în CCA).

Un lucru este cert – s-au făcut schimbări în domeniul mass-mediei, iar acestea au contribuit la crearea unui mediu mai prielnic de funcționare pentru jurnaliști (vezi numărul mic de cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor). Impactul acestor schimbări este, uneori, supraestimat atât în interiorul țării, cât și în străinătate. Astfel se explică și progresele obținute în topurile internaționale. Toate evoluțiile se pun pe seama noii guvernări de orientare proeuropeană și a reformelor inițiate de aceasta. Da, într-adevăr, dacă nu s-ar fi modificat componența Parlamentului, Legea cu privire la libertatea de exprimare nu ar fi fost adoptată. Iar reformarea TRM nu ar fi fost posibilă (la fel cum de trei ani nu e posibilă alegerea președintelui țării), dacă spectatorii nu ar fi tolerat anumite abateri (vezi modificarea Codului audiovizualului pentru a face posibilă numirea membrilor CCA și ai CO cu majoritate simplă). Or, în condițiile entuziasmului de care este încă cuprinsă comunitatea națională și

³⁴ Agenția Monitor Media, 6 iulie 2011: „(...) Vicepremierul, Valeriu Lazăr (PDM), este președinte al ONG „Pro Mingor” din localitatea sa natală. Această organizație administrează un post local de radio cu același nume - „Pro Mingior”. (...) Deputatul liberal-democrat, Nae-Simion Pleșca, a menționat în declarația sa de interese că este fondatorul a două firme din domeniul publicității – SRL „Dansopres” și SRL „MS-Publicitate”, unde deține 100% din acțiuni. (...) Valeriu Munteanu (PL), fiind fratele fondatorului SRL „Faur Media”, are cota de 33% din acțiuni. Șotia și cumnata ministrului Justiției, Oleg Efrim (PLDM), sunt asociate în SRL „Privesc.eu” (care transmite live pe internet cele mai importante evenimente din Chișinău), unde dețin câte 5% din acțiuni. Președintele Comisiei parlamentare de profil, Chiril Lucinschi, este acționar în compania americană EMH Inc., unde deține, în prezent, acțiuni în valoare de circa 2,5 milioane de lei. Lucinschi este asociat la SC „Media Alianța” SRL (publicitate), unde deține 99% din acțiuni, acestea valorând peste 350 mii de lei. Lucinschi este asociat și la IM „Alkasar Media Services” SRL (publicitate), unde deține o cota de 50%, în valoare de 2 700 de lei.” (n.a. Nu toți politicienii și-au scos „la vedere” declarațiile de interese)

internațională în urma abdicării regimului comunist, o apreciere corectă a situației presei nu este realizabilă.

Proгноze pentru 2012

Dionis Cenușă, redactor al portalului www.europa.md (2009-decembrie 2011), blogger și analist politic: „Sectorul on-line al surselor media va cunoaște o consolidare și extindere grație creșterii continue a accesului la internet al populației, care cunoaște un trend pozitiv constant. Actorii principali se vor menține și vor acapara sectoare tot mai largi din public. Totodată, sursele on-line noi vor fi nevoite să depună eforturi pentru a se alinia la nivelul impus de jucătorii activi începând cu 2009. Din cauza crizei generale care se răsfrânge și asupra spațiului on-line, interesul internauților față de publicitatea on-line scade ca urmare a capacității de cumpărare puternic afectate. În această situație, noii actori independenți de politică (locali sau din exterior) vor ezita să apară pe piața media on-line, inclusiv din cauza suprasaturării acesteia și a capacităților tot mai mari a rețelelor de socializare regionale și internaționale. Imaginea favorabilă a rețelelor de socializare și caracterul lor de transformare și influențare vor atrage internauții, obligând mass-media on-line din țară să se conecteze și chiar să se integreze tot mai mult în acestea. Din cauza politizării vieții publice în general și a continuării crizei politice, cu eventualele procese electorale în perspectivă, vom observa perpetuarea imixtiunii politicului în activitatea mass-mediei on-line. Blogosfera va cunoaște o stagnare, deoarece majoritatea persoanelor publice au reușit să devină parte a acestei comunității în anii precedenți. O ascensiune se poate datora doar apariției unor noi actori, care ar putea resuscita acest sector imobil în prezent, ceea ce este posibil, dar improbabil.”

Tudor Iașenco, director al publicației periodice *Cuvântul* din Rezina: „În anul 2012, presa locală neangajată, în cel mai bun caz, se va menține pe linia de plutire, dar nu-i exclus ca, în semestrul doi, tirajele să scadă. La fel și veniturile din publicitate, care sunt destul de modeste și, în ultimii ani, sunt în descreștere. Legea privind deetatizarea publicațiilor periodice publice rămâne moartă, guvernul nici nu se gândește să elaboreze mecanismele de implementare a ei. Nici legislația fiscală, nici condițiile impuse de distribuitorii de ziare nu presupun dezvoltarea mass-mediei locale. Editarea ziarelor private în Republica Moldova este o afacere nerentabilă și aduce mai mult a hobby, decât a afacere economică.”

Luiza Doroshenko, director al Centrului Media din Transnistria: „Iarăși sună ideea despre transformarea mass-mediei de stat în publică. Ministerul informației și telecomunicațiilor din autoproclamata republică nistreană a fost transformat în serviciul de comunicații, informație și mass-media din Transnistria, și este condus de o persoană care cunoaște situația privind presa din Transnistria din interior. A fost înlocuită integral conducerea postului TV Primul canal republican, iar procese analoge au avut loc mai mult sau mai puțin și la alte mass-media de stat. Noile conduceri intenționează să ridice nivelul calitativ al jurnaliștilor.”

Petru Macovei, director executiv al API: „În opinia mea, în anul 2012, situația presei scrise nu se va schimba în comparație cu anii precedenți. Astfel, numărul de ziare și reviste editate va rămâne, în general, același. Nu cred că ziarele se vor închide masiv, „sub presiunea” presei pe internet, în special. Din contra, aceasta concurență deja stimulează anumite procese pozitive în presa scrisă - ziarele își dezvoltă componenta web, fac transmisiuni, încearcă să fie cât mai interactive cu cititorii. Prognozez că în 2012 cei care au

înțeles cât de important este să-ți extinzi afacerea se vor dezvolta, iar ceilalți s-ar putea să înregistreze scăderi de tiraje”.

Vitalie Dogaru, realizator de programe la Publika TV: „Fragilitatea situației politice cu care intră Republica Moldova în anul 2012 poate avea influențe majore asupra mass-mediei. Aceasta încă nu are destule resurse și abilități pentru a face față unei crize politice și economice și a-și păstra independența. Drept rezultat mass-media ar putea fie să dispară, fie să ajungă la cheremul unor politicieni sau oameni de afaceri controversați. Această tristă realitate va încuraja fluctuația jurnaliștilor de la o instituție mediatică la alta și stagnarea pentru o perioadă nedefinită, după o înviorare înregistrată în ultimii doi ani.”

Valentina Ceban, reporter la Radio Găgăuzia: „Actuala situație în politica din Gagauz Yeri va atrage după sine angajarea celor mai multe mijloace de informare a maselor din regiune. Practica demonstrează că în raioanele cu un număr mic al populației, cum ar fi Gagauz Yeri, este dificil, aproape imposibil, să se asigure libertatea de exprimare a mass-mediei. În prezent, mijloacele de informare în masă din Gagauz Yeri, care sunt destul de puține, depind financiar de componenta economică, iar aceasta, la rândul ei, depinde de politică. Atâta timp cât nu va fi rupt acest cerc vicios, mass-media din regiune nu va putea fi liberă, astfel încât să respecte principiile inerente unui jurnalism veritabil”.